

VELAYET HAKKI BAĞLAMINDA ÇOCUĞUN GÖRÜNTÜSÜNÜN SOSYAL MEDYADA PAYLAŞILMASI VE ORTAYA ÇIKABİLECEK HUKUKİ MESELELER

Sevde Uzun

Önsöz

Bu çalışma; çocuğun görüntüsünün velisi tarafından sosyal medyada paylaşılması sonucunda ortaya çıkabilecek ihlaller esas alınarak hazırlanmıştır. Konunun daha iyi anlaşılması bakımından ilk olarak velayet hakkı ve gelişimi üzerinde durulmuş, daha sonra ise çocuğun yüksek yararı ile anne babanın haklarının yarışması durumunda ne olacağı saptanmıştır. Ayrıca, çocuğun görüntüsünün sosyal medyada anne babası tarafından paylaşılması sonucunda kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği ve korunması hakkı, unutulma hakkı ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ortaya çıkan ihlaller, başvurulacak tedbirler ve yaptırımlar ile birlikte belirtilmiştir. Son olarak ise çocuğa ait görüntülerin, sosyal medya platformları aracılığıyla yapılan reklam ve işbirlikleri ile kazanç elde etmek amacıyla kullanılması ve hukuk düzeni içerisinde başvurulacak yollar üzerinde durulmuştur. Çalışmada uluslararası sözleşmelerden, ulusal hukuk normlarından, haber ve bilimsel çalışmalardan veriler kullanılarak; çocuğun maddi ve manevi bütünlüğü üzerine bir kez daha düşünülmesi amaçlanmıştır.

1. GİRİŞ

Dijital çağın başlaması, hızla gelişen iletişim teknolojisi ve her geçen gün yenisi eklenen sosyal medya mecraları ile beraber gündelik hayatta uygulanan pratikler değişime uğramaya başladı. Bu değişim sadece sosyoloji, ekonomi ya da medya alanlarına değil; canlı bir kavram olan, geçmişten bu yana toplumun gelişim ve değişimiyle paralel olarak ilerleme kaydetmiş hukuk literatürüne de yeni bir perspektif getirdi. Özellikle sosyal medya kullanıcı sayısının artması ve kullanım çerçevesinin çizilmemiş olması nedeniyle ortaya çıkan yeni kavramlar ve beraberinde getirdiği sorunları çözebilmek amacıyla yeni regülasyonlara ihtiyaç duyulmaya başlandı ancak sınırları geniş ve henüz büyümekte olan bir alan söz konusu olduğundan net bir düzenleme getirilemedi. Sosyal medya kullanımının yarattığı hak ihlallerinin öngörülemez olması nedeniyle önleyici nitelikte değil; bu ihlallerin neler olduğunun tespiti ve sonucunda hangi yaptırımların uygulanabileceği ile ilgili yenilikler yapılmakta ya da mevcut düzenlemelerin yorum yolu ile uygulanması söz konusu olmaktadır. Bu çalışma içerisinde ele alınacak konuların başında, çocuğun görüntüsü üzerinde ebeveyn hakkı ve çocuğun görüntüsünün sosyal medyada kullanılması gelmektedir. Bu bağlam kapsamında velayet hakkı kavramı ve bu hakkın hangi hallerde sınırlandırılabilirliği, çocuğun yüksek yararı ilkesinin farklı görünüşleri, çocuğun kişilik hakları, çocuğun görüntüsünün metalaştırılarak ebeveynin gelir elde etmesi, ortaya çıkan ihlaller ve yaptırımlar ulusal ve uluslararası kaynaklardan yararlanılarak açıklanmaya çalışılacaktır.

2. KORUNMASI GEREKEN MENFAATLER VE TEMEL PRENSİPLER

2.1. Velayet Hakkına Kısa Bir Bakış

Velayet kavramı, kelime anlamı itibarıyla “velilik, otorite” manasına gelse de geçmişten bu yana farklı tanımlamalar içine sokulmuş, dönemin yaşam şartları ve kültürel değerleri doğrultusunda anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Günümüzde en genel tanımıyla velayet; anne ve(ya) babanın korunmayı gereksinen küçük ya da kısıtlı, evlilik içinde ya da dışında doğmuş çocukların bakımına, gereksinimlerinin

karşılanmasına, çıkarlarının korunmasına, onların mallarının yönetilip kullanılmasına, değerlendirilmesine ve çocukların temsiline ilişkin hakların ve yükümlülüklerin toplamıdır. (Serozan, 2005, s.250) Aile içi ilişkilere hukuki düzenlemeler getirilmese de Roma hukukunda, aile evlatlarının hukuki statüsünü belirleyen rejim “patria potestas” olarak adlandırılmıştır. Ancak belirtilmelidir ki bu tanım, modern kanunların velayet hakkına tekabül etmemekle birlikte hukuki yapı itibarıyla zıtlıklar içermektedir. Velayet ve patria potestas kavramlarına ilişkin en büyük fark; velayette çocuk, patria potestas’ta ise aile reisi yararının gözetilmesidir. (Kayak, 2018, s.270) 20.yüzyılın başlarından itibaren ise çocuk haklarında ortaya atılan yenilikler sonucunda çocuk kavramı; kendine özgü duygu ve düşüncelere sahip olan, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların öznesi ve korunması gereken değerli bir varlık olarak yeniden konumlandırılmıştır. Bu algının evrenselleşmesiyle beraber aile ve velayet hakkı kavramlarında da yenilikler görülmüştür. Bu değişimleri takiben Alman hukukunda velayete karşılık gelen ebeveyn otoritesi anlamındaki “elterliche Gewalt” kavramı kaldırılarak, yerine anne babanın koruma ve bakım yükümlülüğüne işaret eden “elterliche Sorge” ifadesi getirilmiştir. Bu yönde İngiliz hukukunda da bir değişikliğe gidilerek Çocuk Kanunu’ndaki ebeveyn hak ve yükümlülüklerini belirten “parental rights and duties” ifadesi, çocuklar için sorumluluk anlamına gelen “responsibility of children” ifadesiyle değiştirilmiştir. (Gültekin, 2018, s.108) Alman ve İngiliz hukukunda yaşanan bu gelişiminin yanı sıra Türk hukukunda da velayet kavramının hukuki niteliği değişime uğrayarak; otorite ve çocuk üzerinde hâkimiyet ifade eden velayet hakkı ifadesi, çocuğun hukuk süjesi olduğunun kabul edilmesiyle birlikte velayet ilişkisi olarak ifade edilmiştir. Yani velayet, anne babaya çocuk üzerinde otorite kurarak hâkimiyet altına alma hakkını vermemektedir. Aksine, çocuğun kendi iradesiyle seçme şansına sahip olduğu bir ortam yaratma yükümlülüğünü yükler. Dolayısıyla velayet ilişkisi, hak ve yükümlülükler birleşiminden oluşur.

Türk hukukunda çocuk ve anne baba arasındaki hak ve yükümlülüklerin düzenlenmesi Türk Medeni Kanunu’nda (TMK) yapılmıştır. İsviçre hukuku temel alınarak yapılan Türk Medeni Kanunu’nda velayet, madde 335 ve madde 363 arasında; Türkiye’nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) ve Ek Protokollerin ruhuna uygun olarak düzenlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Çocuğun Yüksek Yararı İlkesinin Tanımı ve Tespiti

Anne babanın velayet hakkından doğan yükümlülükleri arasında çocuğun ruhsal, ahlaki ve fiziksel gelişimini sağlamak, kendi ayakları üzerinde durabilmesi ve sağlıklı bir sosyal çevre edinebilmesi için gereken eğitimi vermek ve çocuğun kişilik haklarını gözeterek her zaman onun menfaatine uygun kararlar almak gibi çocuğun karakter gelişimine katkı sağlayacak seçimler yapmak yer almaktadır. BMÇHS madde 3 “çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi”, çocuğu ilgilendiren tüm faaliyetlerde ilk olarak göz önüne alınması gerekenin çocuğun menfaati olduğunu açıkça belirtmiştir. Aynı sözleşmenin 18.maddesinde ise çocuğun yetiştirilmesinde anne babanın, sorumluluklarını yerine getirirken yine çocuğun menfaatini ön planda tutması gerektiğinden bahsedilmiştir. BMÇHS’nin temelini oluşturan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türk Medeni Kanunu’na da sirayet eden çocuğun yararı ilkesi; ilgili düzenlemelere rağmen net bir şekilde tanımlanmamış, tarif edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede çocuğun yararı kavramının her türlü sosyoekonomik çevreye entegre edilmesi kolaylaşacak ve değişen yaşam şartlarına uyum sağlayarak geniş bir şekilde yorumlanacaktır. Çocuğun menfaatinin gözetilmesi ilkesi, en geniş haliyle ele alınmaya çalışılırsa “çocukla ilgili bir karar alırken, onun bedensel, fiziksel, ahlaksal, duygusal, sosyal, ekonomik ve hukuki bakımlardan sağlıklı ve dengeli biçimde gelişmesine olanak tanıyan seçeneklerden, çocuk tabiatına ve eğer seçme hakkı kendisine ait olsaydı, makul ortalama zekâyâ sahip bir yetişkin olarak kendi yararı için seçmeye yöneleceği en uygun olan seçenek doğrultusunda karar verebilmesini ifade eder.” şeklinde tarif

edilebilir. (Yüksel, 2016, s.91) Çocuğun yararı ifadesinin geniş bir tanıma sahip olmasının bir sonucu olarak ise somut olayda bu yararın ne olduğunun tespit edilmesinde bazı ölçütlere başvurulmaktadır. Şüphesiz ki ilk olarak çocuğun, duygu ve düşüncelere sahip bir birey olduğu göz önünde bulundurulmalı ve temel hak ve özgürlükleri her daim korunmalıdır. BMÇHS madde 12’de de belirtildiği üzere, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip her çocuk, kendini ilgilendiren konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Dolayısıyla ilgili maddede belirtilen şartlar sağlandığı takdirde, çocuk için yararlı olanın belirlenmesinde ilk başvurulacak kişi çocuğun kendisi olmalıdır. Bu nedenledir ki çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesine multidisipliner bir yaklaşım ile bakılmaktadır. Sadece hukuki açıdan değil, pedagojik ve sosyolojik açıdan da incelenerek çocuğun menfaati için en doğru olan seçilebilmektedir. İkinci olarak ise, çocuğun menfaati kısa süreli olarak değerlendirilmemeli; gelecekteki yaşamı da düşünülerek uzun vadede yarar sağlayacak yaklaşımlar sergilenmelidir.

Çocuğun yararına olanın ne olduğunun tespitinden sonra ortaya çıkabilecek hususlardan biri ise bu menfaatin kim tarafından belirleneceğidir. Yüksek yararının ne olduğunun tespitinde kullanılan ölçütler, çocuğun menfaatinin kim tarafından tespit edileceği hususunda da paralellikler göstermektedir. Çocuğun yararının somutlaştırılmasında anne baba, birincil karar verme hakkına sahiptir. Ancak bu hak mutlak ve sınırsız değildir. Zorunlu alanın dışında çocuğun kişilik değerlerinde müdahalede bulunulamaz. Buradaki sınır yine çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesine dayanmaktadır. (İmamoğlu, 2004) Daha önce belirtildiği üzere velayet, anne babanın sahip olduğu bir hak olmasının yanı sıra, çocuğun maddi ve manevi esenliğini güvence altına almayı amaçlayan sorumluluklar bütünü olarak ifade edilebilir. Dolayısıyla anne baba, çocuğu ile ilgili bir karar verirken onun fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimini her daim göz önünde tutmalı ve bunu zedeleyecek kararlar vermekten kaçınmalıdır. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi, kısa veya uzun vade fark etmeksizin çocuğun gelişimini ve hayatını olumsuz etkileyecek her türlü kararın verilmesine bir sınır oluşturmaktadır. İnsan onurunu zedeleyecek ve çocuğun kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan müdahaleler söz konusu olduğunda bu ilke devreye girerek, velayet hakkı sahiplerine karşı da sınır oluşturabilir. Çocuğun yüksek yararının, hukuk düzeninde yarattığı en büyük işlevi ise anne babanın çocuğun menfaatini, onun yararını gözeterek kullanmadığı durumlarda, velayet hakkına kanunen yapılacak müdahalelerin yasal zeminini hazırlamasıdır. (Grassinger, 2009, s.65) TMK da bu yapıya uygun olarak düzenlenmiş ve madde 339’da belirtildiği üzere anne baba, çocuğun bakım ve eğitimi konusunda onun menfaatini göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin Metro Uk’de yer alan habere göre; 14 aylık çocuklarını vegan besleyen ve gerekli önlemi almayarak demir, B12, çinko eksikliği nedeniyle bebeğin ciddi sağlık sorunları yaşamasına neden olan anne babadan velayet alınarak geçici olarak hastaneye verilmiştir. (Readhead, 2016) Verilen bu karar, velayet kavramının geleneksel ve tam otorite barındıran anlamından uzaklaşarak, çocuğun üzerinde mutlak bir hâkimiyetin olmadığını gösteren modern bir anlayışın varlığını ispatlamaktadır.

2.3. Çocuğun Menfaati Bağlamında Ölçülülük İlkesi

Anayasa hukukunda da yer alan, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına getirilen kıstaslardan biri olan ölçülülük ilkesi; çocuk hukukunda da çocuğun menfaatinin ne olduğunun tespit edilmesine katkı sağlamakta ve haklarının hangi ölçüde sınırlandırılabileceğini belirlerken başvuru olan bir ölçüt olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ölçülülük ilkesi sayesinde çocuk ile anne babanın hakları arasında bir menfaat dengesi sağlanabilir.

2.4. Velayetin Kapsamı ve Velinin hakkı ile Çocuğun Menfaatinin Yarışma Hali

Velayet hakkı kapsamında veli, inisiyatif kullanarak çocuğun hayatı ile ilgili bazı tasarruflarda bulunabilir. Çocuğun eğitimi hakkında kararlar alarak onun yeteneği ve eğilimleri doğrultusunda seçimler yapabilir. TMK madde 341'de ifade edildiği üzere anne baba, çocuğuna dini eğitim verme hakkına sahiptir ve bu konudaki haklarını sınırlayacak her türlü sözleşme geçersizdir. Bu hak, herhangi bir dini eğitim vermeme halini de kapsamaktadır. Dolayısıyla anne baba, haklarını kullanmak bakımından geniş bir hareket alanına sahiptir. Hatta kimi durumlarda çocuğun hakkı ihlal edilerek, menfaati korunmaya çalışılabilir. Küçük yaştaki çocuklarının sigara veya uyuşturucu madde kullandığından şüphe eden anne ve baba, çocuğun okul çantasını veya dolaplarını arayabilir. Bu aramayı çocuğun özel hayatına müdahale olmaktan çıkaran yine çocuğun korunması gereken yararadır. (Görgeç, 2011, s.30) O halde çocuğun gelişimi ve korunmasını tehlikeye atan kişi kimi zaman çocuğun kendisi de olsa ebeveyn, velayet hakkı kapsamında hareket ederek çocuğun yararını gözetir. Ancak koruma çabasına rağmen ebeveynin kendi haklarını kullanırken, çocuğun menfaatini zedeleme riski ortaya çıkabilir. Bu durumda prensip olarak öncelik çocuğun yüksek yararının korunmasına tanınmakta, asıl mesele ise çatışan ilkenin çocuğun menfaatini olumsuz yönde etkileyip etkilemediğinin tespitinden kaynaklanmaktadır. Örneğin çeşitli Instagram kullanıcıları; anneliğe dair kendi kanaatlerini, duygu ve düşüncelerini sosyal medya platformu üzerinden diğer insanlarla paylaşmaktadır. Yazıcı ve Özel'in (2017) Instagram kullanıcısı bir annenin profili üzerinde yaptığı araştırmaya göre sayfanın asıl amacının, kendi çocuğunun gelişimi temelinde diğer anneleri de çocukları ile kaliteli ve etkin zaman paylaşımına yönlendirmek olduğu, kişinin akademik ve kişisel deneyimlerini kendi yaşantısı üzerinden paylaşarak elde ettiği bilgileri takipçileriyle paylaştığı ve olumsuz yorumlar da almasına rağmen çoğunlukla takipçileri tarafından takdir topladığı tespit edilmiştir. (s.1724) Velinin, duygu ve düşüncelerini ifade etmek amacıyla internet ortamında paylaştığı; çocuğa ait fotoğraf, video, ses veya görüşlerin çocuğun yüksek yararını zedeleyecek nitelikte olup olmadığı ve eğer bu paylaşımların ifade özgürlüğü kapsamına girdiği kabul edilirse hangi durumlarda sınırlandırılabilirliği saptanmalıdır. AİHS madde 10/2. fıkrasında belirtildiği üzere ifade özgürlüğü; ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliği, kamu düzeninin korunması ve suçun önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak, gizli olan bilgilerin açığa çıkmasının önlenmesi, yargı organlarının otorite ve tarafsızlığının korunması, üçüncü kişilerin şeref, şöhret ve haklarının korunması amaçları ile sınırlanabilmektedir. Peki, çocuğun yüksek yararının zedelenmesine yol açabilecek ses ve görüntü paylaşımları, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilebilir mi? Ya da velayet hakkı veliye, çocukla ilgili bilgilerin ne zaman, nerede ve nasıl paylaşılacağı konusunda bir yetki vermesi mümkün mü? Velayet hakkından doğan haklar ve sorumluluklar nedeniyle anne baba, çocuğu ile ilgili ses, görüntü veya video paylaşımında bulunurken çocuğun menfaatini riske atmamaya özen göstermelidir; aksi halde çocuğun menfaatinin korunmasına üstünlük tanınarak velinin ifade özgürlüğü sınırlanmasına gidilecektir. Kişi, kendi çocuğuna ait olsa bile görüntü, ses veya yazıları paylaşırken de ifade özgürlüğü sınırlamaları içerisinde yer alan başkalarının şöhret ve haklarının korunması ilkesini zedelememelidir. Çocuğun menfaatinin belirlenmesindeki ölçütlere başvurularak, somut olayın çocuk üzerinde psikolojik veya fiziksel bir olumsuz etki meydana getirip getirmemesi ve dolayısıyla kişilik haklarının, özel hayatının gizliliğinin ihlal etme riskine sahip olup olmaması bakımından her vakanın ayrı ayrı incelenerek ele alınması gerekmektedir.

3. ÇOCUĞUN GÖRÜNTÜSÜNÜN SOSYAL MEDYADA PAYLAŞILMASI İLE ORTAYA ÇIKABİLECEK HAK İHLALLERİ

2018 verilerine göre Türkiye’de 54.33 milyon kişi internet erişimine sahip ve 51 milyon kişi aktif bir şekilde sosyal medya kullanmaktadır. Facebook aylık aktif kullanıcı sayısı 51 milyon ile ilk sıralarda yer alırken, Instagram aktif kullanıcı sayısı aylık 33 milyonu bulmaktadır. (We Are Social ve Hootsuite, 2019) Kullanıcı sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak paylaşılan yazı, fotoğraf veya videonun etkileşim sayısında da artış meydana gelmektedir. Kendilerine sanal bir kimlik oluşturan insanlar; duygu ve düşüncelerini paylaştıkları “gönderi” ile ifade ederek, beğeni, yorum ve takipçi sayısı ile beğenilme kaygısı içine girmektedir. Dijital dünyanın getirdiği bu sanal âlemde var olma çabası içine ebeveynler de dahil olmaktadır. Bartholomew ve diğerlerinin yaptığı araştırmaya göre annelerin % 98’inin ve babaların % 89’unun çocuğunun fotoğraflarını Facebook’a yükledikleri belirlenmiştir. Sosyal medya hesabı kullanan bir ebeveynin beşinci yaş güne kadar çocuklarının ortalama 1000 fotoğrafını paylaşmış olacağı tespit edilmiştir. (2012, s.450) Ebeveynlerin yaptığı bu paylaşımların içerisinde ilk yaş günü ya da okulun ilk günü gibi özel günlerin yanı sıra; çocuğun özel hayatının gizliliğini ihlal edecek, büyüdüğünde fotoğraflarının görülmesinden dolayı utanç duyacak ve hatta istismar edilme tehlikesine neden olacak nitelikte fotoğraflar da yer almaktadır. Örneğin bulaşıcı veya vücutta izlere sebep olan bir hastalığa sahip çocuğunun fotoğraflarını hastalığa dair detaylar vererek ve başından geçenleri ayrıntılı bir şekilde anlatan bir veli, çocuğun yararı ilkesine aykırı davranmış olacaktır. Çocuğun gizli kalmasını istediği veya akranları tarafından hor görülmesine neden olacak bu paylaşımların, onun kişilik haklarına karşı bir ihlal oluşturduğundan söz edilebilir. Bu ihlallerin çocuğun anne babası tarafından gerçekleştirilmesi ise durumun vahametini arttırmaktadır çünkü anne baba, kendi menfaatlerini fiilen ve hukuken koruyamayan çocuğun sorumluluğunu üstlenerek birincil koruma sağlamakla yükümlüdür.

Çocuğun fotoğraflarının izinsiz ve sürekli paylaşılmasının ebeveynler arasında yayılması sonucunda ilk olarak Collins Sözlüğü’nde tanımlanan, İngilizce “share” ve “parent” sözcüklerinin birleştirilmesiyle olan “sharenting” kavramı gündeme gelmiştir. Kelimenin Türkçe tanımı tam olarak oturmamış olsa da anne babaların, sosyal medyada çocuklarıyla ilgili detaylı bilgi paylaşımları olarak tanımlanabilir. Sharenting konusunda soru işareti oluşturan tartışmalı nokta ise hangi nitelikteki paylaşımlar çocuğun haklarını ihlal edeceği ve ortaya çıkan hak ihlallerinin neler olduğudur. C.S Mott Children’s Hospital’da yapılan araştırmalara göre ebeveynlerin %74’ü çocukları hakkında detaylı bilgi içeren çok fazla paylaşım yaptıklarını düşünüyor. %56’sı ise yapılan bu paylaşımların ileride çocuklarını utandırabileceğini düşündüklerini ifade ediyor. (Clark vd. 2015, s.2) Çocuğu doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren tüm konularda olduğu gibi, mahremiyetinin zedeleneceği hallerin belirlenmesinde de çocuğun yüksek yararının ne olduğunun tespitindeki yöntemlerden yararlanılabilir. İlkenin soyut olması ve net bir şekilde tanımlanamaması, hangi hallerde başvurulacağını saptanmasını zorlaştırmaktadır. Her olayın taşıdığı özelliklere ve yapılan paylaşımın niteliğine göre hakkaniyetli bir yaklaşım sergilemek gerekmektedir. Anne baba, çocuğuyla ilgili paylaşımında bulunurken paylaşılan fotoğraf, video veya herhangi bir gönderinin onun psikolojisi üzerinde nasıl bir etkiye sebep olacağını göz önünde bulundurmalı ve bu doğrultuda karar vermelidir. Paylaşım yapmadan önce ebeveynin kendine yönelteceği her soru aslında bir filtre görevi görmektedir. Paylaşılan gönderi, ebeveynin dijital profiline mi yoksa çocuğun gelişimine mi katkı sağlıyor ilk olarak bu tespit edilmelidir. Çocuğun psikolojik, fiziksel ya da sosyal yaşamını negatif etkileyecek veya büyüdüğünde arkadaşları ya da akrabaları tarafından hor görülmesine, utanmasına sebep olacak her türlü paylaşımından kaçınılmalıdır. Pediatr Paula Otero’ya (2017) göre ebeveynler, paylaşım yapmadan önce bir kez daha düşünmeli ve bu kriterlere uyarak hareket etmelidir:

- Halka açık olarak paylaşılmayacak bilgiler çevrimiçi olarak da paylaşılmamalıdır. Bu sayede paylaşım yapmadan önce içeriğe bir filtreleme getirilebilir.
- Kullanılan sosyal medya uygulamasının güvenlik ayarları mutlaka kontrol edilmelidir.
- Aileler herhangi bir şekilde çocuklarını kıyafetsiz paylaşmamalıdır.
- Yapılan paylaşımların, çocuğun bugünü başta olmak üzere yarınını da olumsuz şekilde etkileyebileceğini unutulmamalıdır.

3.1. Kişilik Hakkı İhlali

T.C Anayasası madde 12 ve TMK madde 8 'de belirtildiği üzere her insan, hukuk düzeni sınırları içerisinde temel hak ve hürriyetlere sahiptir Kişilik hakkı ise, kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkı şeklinde tanımlanır. (Dural, Gümüş ve Öğüz, 2017, s.100) Mutlak, devredilemez ve kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğundan, bu hakka müdahale edilmesi durumunda herkese karşı ileri sürülebilir. İhlali gerçekleştirenler üçüncü kişiler olabileceği gibi, ebeveynler tarafından da hakka yapılan müdahaleye karşı korunma sorunu ortaya çıkabilir. Her ne kadar soy bağının bir sonucu olarak anne babaya velayet hakkından doğan bazı hak ve görevler tanınmışsa da çocuğun kişilik hakları buna bir sınır oluşturur. Görüntülerinin sosyal medyada paylaşılması sonucunda ihlale maruz kalan çocuğun kişilik hakkı olacaktır. Bu nedenle kişinin rızası kapsamında çocuğun ayırt etme gücünün tartışmaya dahil edilmesi gerekecektir çünkü kişinin rızası, saldırıyı hukuka uygun hale getiren sebepler arasında sayılmaktadır. Geçerli bir rızanın kabulü için öncelikle rızayı veren kimsenin rızanın sonuçlarını öngörebilecek bir şekilde bilgilendirilmiş olması, tüm riskleri etraflıca gözden geçirmesinden sonra bilinçli ve serbest iradesi ile rızasını açıklamış olması gerekir. İradenin açıkça ortaya konulması, özel olarak kanunda şekil şartının arandığı istisnai durumlar dışında herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Rıza açıkça verilebileceği gibi örtülü olarak da verilebilir. BMÇHS 12. maddesine göre, çocuğa yaşı ve algılama gücüne uygun olacak şekilde, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı tanınmalıdır. Bu nedenle bu aşamada çocuğun rızası konusunu tartışırken, ayırt etme gücüne sahip olup olmaması açısından ikili bir ayırım yapılması gerekir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçüğün rızası, tam ehliyetsiz olması sebebiyle rızasını açıkça ya da örtülü olarak ortaya koymuş olsa bile geçerli kabul edilemeyecektir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan küçük ile birlikte kısıtlıların rızalarının geçerli olabilmesi için kanuni temsilcisinin rızası aranmaktadır. Ancak ihlale neden olan kişinin kanuni temsilci olduğu göz önüne alınırsa, rızanın geçerli sayılabilmesi mümkün olmayacaktır. (Dural vd.2017, s.149) Anne babası tarafından kişilik hakkı ihlal edilen çocuğun, rıza göstermemesi ve ihlali öngörerek engel olması söz konusu olmayacaktır. Rıza bakımından net bir yaş sınırı uygulamak hakkaniyete aykırı düşmekle birlikte, çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda olduğu gibi sosyal medyada paylaşım yapılması durumunda da görüşünün alınması gerekmektedir. Ancak henüz psikolojik ve sosyal gelişimini tamamlamamış çocuğun kişilik haklarına saldırı oluşturabilecek tehlikeleri öngörebilmesi ve buna uygun karar vermesi mümkün olmayan yaştaki çocuğun rıza gösterebileceğini kabul etmek; çocuk ile ilgili her konuda temel oluşturan çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesinin ruhuna ters düşecektir. Kişilik hakkının ebeveyn tarafından ihlal edilmesine örnek olarak Habertürk’de “İtalya’da 16 yaşındaki çocuğun, rızası olmadan sosyal medyada fotoğraflarını paylaşan annesine karşı açtığı dava”yı duyuran haber verilebilir. (2018) Dava sonucunda mahkeme, çocuğu haklı bularak “çocuğun kişilik haklarının korunması” amacıyla yapılan paylaşımların silinmesine hükmetmiştir. Ayrıca mahkeme kararına uyulmaması ve gelecekte aynı paylaşımların tekrarlanması halinde maddi tazminat cezası ödemeye mahkûm edileceği belirtilmiştir.

Çocuğun menfaatinin her daim gözetilmesi, çocuğun kişilik haklarına ihlal oluşturacak zeminin hazırlanmasının da önüne geçmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle, fikirleri olgunlaşmamış ve paylaşım yapılmadan önce görüşünün alınması mümkün olmayan çocuk bakımından velinin, velayet ilişkisi nedeniyle sahip olduğu haklar göz önünde bulundurarak inisiyatif kullanması ve çocuğun menfaatinin korunması ilkesi doğrultusunda kişilik hakkına zarar vermeyecek içerikler paylaşması söz konusu olabilmektedir.

3.2. Özel Hayatın Gizliliği İhlali

Çocuğun görüntüsünün sosyal medyada ebeveyni tarafından izinsiz paylaşılmasının ortaya çıkarabileceği diğer bir ihlal ise özel hayatın gizliliği ile ilgilidir. Özel hayat, doktrinde “Kişinin sadece kendisi için saklı tuttuğu ve başkalarının bilgisinden uzak kalmasını istediği yaşam görünümüleri”, “Herkes tarafından bilinmeyen, özel araştırma ve bilgi edinmeyle sağlanan kişiye ait hususlar”, “Kişilerin gizli hayat alanlarında yapmış oldukları faaliyetlerin başkaları tarafından bilinmemesini istedikleri taraflar”, “Bireyin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların oluşturduğu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat üzerindeki hakkı” şeklinde tanımlanmaktadır. (Avcı, 2006, s.6) Özel hayatın gizliliği kavramının içerisinde özel hayata saygı hakkı da yer almaktadır. AİHS’de net bir biçimde tanımlanmamış olsa da 8. maddede “özel ve aile hayatına saygı” şeklinde düzenlenmiştir. Hakka yapılacak müdahalelerin hangi durumlara hukuka uygun sayılacağı da yine bu maddede düzenlenmiştir. BMÇHS madde 16’da AİHS’ye uygun olarak çocuğun özel yaşantısının korunma hakkını hüküm altına almıştır. Yine aynı şekilde Anayasa madde 20 ’de özel hayatın gizliliği ve korunması güvence altına alınmıştır. Ceza Kanunu’nda da düzenlemeye gidilerek, madde 134 ’te kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal edilmesi suç olarak tanımlanmıştır.

Kişi, yaşamındaki birçok olayı ne zaman, kiminle, hangi ölçü içinde paylaşacağına bizzat karar verir. Bu olayların bir kısmını kendisine belirli yakınlıkta olan kişilerle birlikte yaşayabilir. Bu kişiler arasında, aile fertleri, arkadaş grupları, meslektaşlar sayılabilir. Buna karşılık, bazı olaylar vardır ki kişi, bunları ya kendisi dışında herkesten gizli yaşar ya da bunları, kendisine çok güvendiği belirli kişilerle paylaşır. Kılıçoğlu, 2008, s.113) Çocuğun; aile fertleri, ebeveyninin arkadaşlarıyla ya da tanımadığı kişilerden oluşan takipçi kitlesiyle paylaşmayı tercih etmediği ve büyüdüğünde de etmeyeceği ya da kendisi ve ailesi dışında birilerinin görmesinden rahatsızlık duyacağı paylaşımlar özel hayatın gizliliğinin ihlalini oluşturmaktadır. Bu ihlal ile çocuğun mahremiyeti, anne babası tarafından zedelenmekte; çocuğun manevi varlığını olumsuz şekilde etkilemektedir. Avrupa Komisyonu’nun da ifade ettiği üzere ‘özel hayata’ saygı hakkı, mahremiyet hakkıdır; kişinin dilediği sürece aleniyetten korunarak yaşama hakkıdır. Özellikle de kişinin kendi kişiliğini geliştirmek ve gerçekleştirmek için, duygusal alanda olmak üzere, başka insanlarla ilişkiler kurmasını ve geliştirmesini de içerir. (Korkmaz, 2014, s.101) İhlal oluşmasına sebebiyet veren paylaşımlar, çocuğun kişiliğini olumsuz yönde etkileme ve hem ruhsal hem de sosyal ilişkilerini zedeleme riski taşımaktadır.

3.3. Kişisel Verilerin Korunmasına Aykırılık

Uluslararası sözleşmeler ve demokratik hukuk devletlerinin anayasalarında özel hayatın gizliliği ve korunması ilkesi, bireyin temel hak ve hürriyetleri kapsamında sayılarak açıkça düzenlenmiştir. Kişisel veri ise, özel hayatın gizliliği kapsamında yer almaktadır. Kişisel verilerin korunmasından bahsetmeden önce, “kişisel veri” ifadesinden ne anlaşılacağı açıklanmalıdır. Kişisel veri; resmi kimlik bilgileri, eğitim ve sağlık verileri, güvenlik bürokrasine ait kayıtlar, kişisel harcamalar, soysal medya araçlarındaki bilgiler, resimler ve fotoğraflar ile genel olarak siyasi ve inançsal olmak üzere özel nitelikli veriler yer almaktadır. Kişisel veri, hassas ve hassas olmayan veri olarak ayrılmaktadır. (Kahraman ve Kutlu, 2017, s.46) Fotoğraf ve video

gibi görsel içerikler, kişisel verilerin başında yer almaktadır ve şüphesiz ki çocuğun görüntüsü bu kapsamda değerlendirilmektedir. Dolaşıma giren her paylaşımın izinsizce yayılma ve kullanılma riski söz konusu olduğundan, çocuğun görüntüsünün paylaşımı kişisel verilerin korunmasına aykırılık teşkil edebilir. Michigan Üniversitesi bünyesinde yapılan bir araştırmanın sonucuna göre ise, ebeveynlerin yüzde 51'i çocuğun nerede olduğunu bildirecek düzeyde kişisel bilgiler vermektedir. (Clark vd. 2015, s.2) Dolayısıyla bu paylaşımlar bir yandan da çocuğun güvenliğinin tehlikeye atılmasına neden olabilmektedir. Dünyadaki aylık internet ve sosyal medya kullanıcı oranları dikkate alındığında, ortaya çıkacak istismar riskinin boyutu tahmin edilebilir niteliktedir.

Kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ile ilgili olduğundan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi madde 12, AİHS madde 8 ile düzenlenmektedir. TC Anayasasında 20.maddenin 3.fikrasında 2010 yılında yapılan değişiklikle kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı düzenlenmiştir. Ayrıca Avrupa Konseyi, 108 sayılı sözleşme ile kişisel veriler bakımından bireylerin korunması konusu düzenlenmektedir. TMK madde 24'te kişilik hakkının korunmasını öngörürken, TCK 134 ila 140 maddeleri kişisel verilerin hukuka aykırı toplanması, kullanılması veya yayılmasını suç olarak düzenlenmiştir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile *“kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları”* düzenlenmiştir. (Gürpınar, 2017, s.684) Bu düzenlemeler uyarınca kişisel verileri paylaşılan herkes gibi, annesi ve babası tarafından görüntüleri ya da eğitim ve sağlık bilgileri gibi kişisel verileri paylaşılan çocuk da cezai yaptırımlara başvurulmasını talep edebilecektir.

3.4. Çocuğun Görüntüsü Üzerinden Velinin Kazanç Elde Etmesi Halinde Oluşabilecek İhlaller

Anne baba tarafından çocuğun görüntüsünün sosyal medyada paylaşılması ile ortaya çıkabilecek bir diğer tehlikeli durum ise çocuğun görüntülerinin metalaştırılması ve sosyal medya aracılığıyla çocuk üzerinden gelir elde edilmesidir.

Dijital dünya, kişilerin sadece sosyal yaşantısını değiştirmekle kalmayıp aynı zamanda yeni bir üretim aracının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda dijital emek kavramı gündeme gelmiş; mikrobloglarda, wiki'lerde, sosyal ağlarda, içerik paylaşım sitelerinde vb. alanlarda oluşturulan içerikler günümüzde internet ekonomisinin kar üretim kaynaklarını oluşturmuşlardır. (Fuchs, 2010) “Blogger mom”, “instamom” ya da “influencer” adı altında sosyal medya aracılığıyla gelir elde etmeye başlayan dijital içerik üreticilerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Son dönemlerde özellikle “anne ve çocuk” kategorisi altında hem anne hem de çocuğun yer aldığı içerikler üreterek takipçileri tüketime teşvik eden gönderiler paylaşılmaktadır. İlgili içeriklerde ise çocuk adeta bir obje olarak içeriği zenginleştirmek ve etkileşim sayısını artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Çoğu zaman reklamı yapılan ürünün çocuğa ne kadar faydalı geldiğinden bahsedilmekte, anne ve çocuk birlikte videolar çekerek ürünü tanıtmakta ya da çocuğun fotoğrafına ürün yerleştirme uygulanarak içerikler çeşitlendirilmektedir. Influencer yani sosyal medya gücü ile tanıtım yaparak kişilere ürün pazarlayan, dijital içerik üreticisi konumunda olan bu kişiler çocuklarının görüntüleri sayesinde binlerce ve hatta milyonlarca takipçi sayısına sahip olmaktadır. Bu durum bir döngü meydana getirmiştir. Takipçi sayısı arttıkça firmalarla yapılan ürün tanıtım ve reklam anlaşmaları çoğalmakta, reklam içeren paylaşımlar arttıkça da takipçi sayısı yükseliş göstermektedir. Aslan ve Ünlü'nün sosyal medyada influencer olmak üzerine yaptığı bir araştırmaya göre çoğunlukla marka ve ürünlere ait firmaların sosyal medya fenomenleri ile iletişime geçtiği, ürün ve markalarının reklamını kişisel sayfalarında yapmaları karşılığında anlaştıkları reklam almanın takipçi ve yapılan paylaşımlara gelen beğeni sayısı ile doğru orantılı olduğunu ortaya çıkmıştır. (2016) Etkileşimi arttırmak isteyen anne babalar, çocuklarının sevecenliğini kullanmak için beraber daha çok içerik üretmekte ve çocuğu metalaştırarak

üzerinden gelir elde etmektedir. Bir Youtube kanalı üzerinde yapılan incelemeye göre ise çocuklar, etkileşimlerin artması ve videonun daha çok tıklanarak gelir elde edilmesi için odalarının ve kişisel eşyalarının tanıtımını yapmaktadır. (Atalay, 2019) Çocuğun özel anları fotoğraf veya video ile paylaşarak ticari amaçlar için kullanılmaktadır. Bu durumu, fiziksel ve psikolojik sömürünün yanında ekonomik sömürü kapsamında da ele almak gerekir. Bir diğer araştırmada ise 17 Instagram annesine ait 1 aylık fotoğraf paylaşımları incelenmiş ve paylaşım içeriklerine dair verilerin benzerlik gösterdiği görülmüştür. Profillerde yapılan fotoğraf paylaşımlarının büyük çoğunluğunun kurgulandığı, profesyonel çekimlerle desteklendiği ve fotoğraf altı yazılarla içeriğe dâhil edilen marka ve ürünlere ait reklamların pekiştirildiği, fotoğraflar içerisine dâhil edilen çocukların, firmalar ile işbirliği yapan anneler tarafından fotoğrafın izlenirliğini arttıran çekici birer unsur, marka ve ürünün tercih edilmesi için kullanılan birer araç konumuna getirildiği görülmektedir. İlgili profillere ait veri analizinde 1 aylık süreçte her instamom'un ortalama 25 fotoğraf ve içerik paylaştığı, bu içeriklerin % 85'inin çocukları merkeze alan reklam iş birliklerine ait olduğu, geri kalan %15'lik dilimin ise kendi meslek ve çalışmalarına ait kişisel bilgilendirme ve tanıtımlara ait olduğu görülmektedir. (Parsa ve Akmeşe, 2019, s.187) Yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere ebeveynlerin %85'i çocukları merkez alan reklam işbirliklerine başvurmaktadır. Üretici ve tüketici arasındaki ilişkisi bir arz talep döngüsü içinde olduğundan, çocukların yer aldığı paylaşımların çok daha etkili olduğu ve gelir getirdiği sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle, olayın niteliğine bağlı olarak bu tür kullanımla çocuğun ekonomik istismarı açısından değerlendirilebilir. Ekonomik istismar, genel hatlarıyla çocuğun gelişimini engelleyen, haklarını ihlal eden işlerde çalıştırılması, çocuğun düşük ücretli iş gücü olarak görülmesi, emeğinin sömürülmesi, çocuk için tehlike arz eden ve gelişimine zarar verebilecek işlerde çalıştırılması ve çocuğun ekonomik olarak sömürülmesi, çocuk üzerinden kazanç elde edilmesi olarak ifade edilmektedir. (Seçkin, 2005, s.24) Günümüzde bu tarz paylaşımların yaygınlaşarak kanıksanmış olması, konunun düşünülüp tartışılmasına bir engel oluştursa da durumu somutlaştıracak, daha anlaşılır kılacak ve günlük hayatta sıkça karşılaşılan dilencilik eylemi ile bazı benzer yanlarının ortaya koyulması mümkündür. Nasıl ki anne baba- motivasyonları açısından farklılık bulunsa da- çocuğun masumiyetinden ve sevecenliğinden yararlanarak insanlar üzerinde baskı oluşturmaya ve para vermeleri için vicdanlarını etkileme çalışıyor ise; sosyal medyada çocukların meta haline getirilip gelir elde edilmesinde de benzer bir durum söz konusudur.

BMÇHS madde 19, çocuğun her türlü istismara karşı taraf devletler başta olmak üzere ilgili kurumlar ve anne baba tarafından korunması gerektiğini belirtmiştir. Ekonomik istismar da bu madde kapsamında yer almaktadır. Ayrıca madde 32 'de çocuğun her türlü ekonomik sömürü ve psikolojik, bedensel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişimini olumsuz etkileyen hollere karşı korunma hakkının olduğunu açıkça düzenlemiştir. Çocukları çalıştırılma yasağı ile ilgili Türk hukukunda yer alan düzenlemeler ise anayasa başta olmak üzere 4857 sayılı İş Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anayasa madde 18, temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası anlaşmalara paralel olarak zorla çalıştırma yasağını hüküm altına almıştır. Buna ek olarak, işverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenleyen 4857 sayılı İş Kanunu, 71. maddesinde çalıştırma yaşı ve çocukları çalıştırma yasağını; çocukların yaşları kategorize edilerek düzenlenmiştir. 15 yaşından küçük çocukların çalıştırılmayacağı belirlenmiştir. Çocuk işçiliği ise, 18 yaşının altındakilere fiziksel, mental, ahlaki açıdan zarar veren ve onları eğitimden yoksun bırakarak zedeleyen, istismar eden bir çalıştırma biçimi şeklinde belirtilmektedir. (Avşar ve Öğütoğulları, 2012, s.11) Anne babaları tarafından gelir elde etmek amacıyla kullanılan çocukların yaşları ise çoğunlukla 15 yaşın altında bulunmaktadır. Dolayısıyla anne babalar, ilgili diğer sözleşme ve kanun maddelerinde olduğu gibi 4857 sayılı kanunun 71.maddesine göre de bir ihlal gerçeğleştirmektedirler.

Çocuk işçi kavramının tanımı ve örneklerden yola çıkarak; anne babanın, çocuğun görüntüsünü kullanarak kazanç elde etmesi konusunun bu kapsamda değerlendirilmesi çocuk işçiliğinin, çocuk üzerine yarattığı psikolojik ve fiziksel sonuçlar bakımından ağır bir nitelendirme olarak sayılabilir. Türkiye’deki diğer emek sömürüleri ve çocuk işçi sayısının azımsanamayacak ölçüde olması, sosyal medya aracılığıyla çocuğun metalaştırılarak kazanç elde etme durumunun bu kapsamda değerlendirilmesinin doğru olup olmadığı tartışmalıdır. Herhangi bir sponsorluk veya reklam işbirliği nedeniyle ev ortamında çocuğun fotoğraflarının çekilerek sosyal medyada paylaşılması, “çocuk işçi” olarak ifade edilmesine olanak vermemektedir. Fakat çocuğun, ailenin geçim kaynağı haline getirilmesi, fiziksel ve psikolojisini olumsuz etkileyecek ve baskı altında hareket etmesine neden olacak ortamlarda bulundurulması ve aynı zamanda çalışma şartlarının zorlaştırılarak –örneğin uzun sürelerde kamera karşısında hareket etmeye zorlanması gibi- gelişiminin negatif etkilenmesine neden olan durumların söz konusu olduğu hallerde çocuk işçi kavramı gündeme gelebilir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken çocuğun gelişimini olumlu etkileyen işlerin istisna oluşturup oluşturmayacağıdır. Çocuğun tiyatro, müzik, edebiyat gibi sanatsal bir faaliyet içerisinde yer alması ya da spor müsabakalarına katılarak gelir elde etmesi onun ruhsal, bedensel ve sosyal gelişimin katkı sağlayacağından çocuğun metalaştırılması ve gelir elde edilmesi kapsamında değerlendirilmemelidir. Asıl amacı, çocuğun maddi ve manevi gelişimine yarar sağlamak olan durumlar ayrı tutulmalıdır. Burada belirlenecek sınır keskin olmamakla birlikte, yine çocuğun yararının gözetilmesi ilkesine değinilerek bir sonucu varılabilir. Örneğin velinin, çocuğunu sanatsal ve sosyal becerilerini geliştirmesi için dans kursuna yazdırması ve aynı zamanda kurs işletmesi ile reklam işbirliğinde bulunarak sosyal medyada paylaşım yapması durumunda çocuğun menfaatinin zedelenmeyeceği durumlar da söz konusu olabilmektedir.

3.5. Çocuğun Görüntüsünün Sosyal Medyada Paylaşılması ile Ortaya Çıkabilecek Diğer Haller

Çocuğun görüntüsünün, anne babası tarafından sosyal medyada paylaşılması halinde ortaya çıkabilecek ve dikkat edilmesi gereken en önemli durumlardan biri de paylaşılan fotoğrafların çocuk istismarı tehlikesine yol açmasıdır. Çocuk istismarı denilince akla ilk gelen cinsel istismar olsa da duygusal, fiziksel ya da ekonomik sömürü de çocuğun istismar edilmesi anlamına gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nce, “çocuğun sağlığını, fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar” çocuk istismarı olarak kabul edilmektedir. (Unicef, 2010, s.7) Sosyal medyada çocuğun görüntüsünün paylaşılması ile istismar tehlikesine neden olan en büyük etken çocuğun mahremiyet alanının zedeleniyor olmasıdır. Anne babanın, kendi arkadaşları ya da akrabaları ile sınırlı kişilerden oluşan takipçilerinin bulunması halinde, özel hayatın gizliliğini ihlal edici fotoğraflar paylaşması takipçi kitlesinin niteliği açısından bir sorun teşkil etmiyor gibi gözükse de çocuk istismar vakalarının çoğunlukla aileye yakın kişiler tarafından gerçekleştirildiği, istismarcıların %80.0’nının mağdur olan çocuk ve ergenin aile üyelerinden, akraba veya tanıdık kimselerden oluştuğu belirlenmiştir. (Çöpür, Aydın vd, 2012, s.46) Gizlilik ayarları düzenlenmemiş ve herkese açık hesaplarda paylaşılan fotoğraflar ise doğrudan istismar tehlikesine kapı açmaktadır. İnternet ortamında, özellikle de aylık aktif kullanıcı sayısı neredeyse 1 milyara ulaşmış olan sosyal mecralarda yapılan paylaşımların birçok kullanıcı tarafından görülebileceği bilinmektedir. Takipçilerin, sevdiği içeriklerle karşılaşması ve sosyal medya hesabında daha çok zaman geçirmesini hedef alan; sıkça tıkladığı ve paylaştığı konulara benzer paylaşımların önüne çıkmasını sağlayan algoritmalar sayesinde çocuğun özel hayatının gizliliğini ihlal eden paylaşımlar çocuk istismarı, pedofili ya da çocuk pornografisi içeren hesapların önüne düşmektedir. Bu konuda Fransa Jandarması’nın Facebook aracılığıyla yayınladığı bir gönderide, ebeveynlerin sosyal medya ağları üzerinden çocuklarının fotoğraflarını çokça paylaşmamaları gerektiğini, bu paylaşımların hem çocuğun özel hayatının gizliliğini ihlal ettiğini hem de pedofillerin ilgi alanına girebileceğini, ayrıca ileride çocukların anne babalarına karşı bu paylaşımlarla ilgili dava açabileceğini belirtmiştir. Daha önceki dönemlerde de televizyon ve reklamcılık

uygulamaları nedeniyle istismarlar vakaları yaşanmıştır. 1996 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde süslü elbiseler, abartılı saç ve makyajlar ile çocukların yarıştığı güzellik yarışmasında birinci olan ve ünü nedeniyle daha birçok televizyon programına katılan 6 yaşındaki Jon Bennet Ramsey evinde ölü bulunmuştur. (New York Times) Anne baba tarafından çocuğun, çocukluk kavramından uzaklaştırılarak bir süs objesi haline getirilmesi ve çocuk vasıtasıyla şöhret ve paraya sahip olunması istismar ve sömürü olarak değerlendirilebilir.

Güncel risklerden bir tanesi de dijital çocuk kaçırmadır. "Instagram role playing" adı altında, ebeveynlerin Instagram hesaplarında paylaştıkları kendi çocuklarına ait fotoğrafları çalınıp bu fotoğraftaki çocuklara yeni bir dijital geçmiş yazılmakta ve sahte anne babalar, sanal ortamda bu çocukların fotoğraflarını kendi çocuklarına ait olarak sunmaktadırlar. (Grossman, 2015) Çocuk fotoğraflarının daha çok ilgi gördüğünü ve takipçi sayısının artmasına neden olduğunu fark eden kişiler, bu yöntem sayesinde sosyal medya profillerini ilgi odağı haline getirmeyi amaçlamaktadır. Çocuğun görüntüsü başta olmak üzere anne baba tarafından paylaşılan diğer kişisel veriler kısa sürede toplanıp, çeşitli amaçlar için kullanılmasına neden olabilir.

Çocuğun görüntüsünün, sosyal medyada belli bir kitleye sahip olan anne babası tarafından reklam işbirlikleri amacıyla paylaşılması ve bunun sonucunda tanınır olması, çocuğun bir yandan da hedef haline gelmesine sebep olmaktadır. Önce sosyal medyada anne ve babasının çektiği videolarla ünlenip daha sonra televizyon programlarında yer alan 5.5 yaşındaki çocuk için, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı çocuğun bu durumdan psikolojik olarak zarar gördüğünü ve ekonomik olarak da sömürüldüğünü belirterek çeşitli tedbirlere başvuracaklarını belirtmiştir. (Hürriyet Gazetesi, 2017) Özellikle Youtube aracılığıyla çocuğa ait videolara yapılan olumlu yorumlar olduğu gibi çocuğu hedef alan, eleştiri ve nefret ifadeleri içeren söylemler de bulunmaktadır. Yukarıda bahsedilen Youtube kanalı analizinde videoların başrolü olan çocuk, takipçilerinden videolarına yorum yapmasını istese de yayınlanan bazı videolar için yorumların engellendiği görülmektedir. Oldukça tartışmalı olabilecek kimi videoların altına gelen çok sayıda olumsuz yorum nedeniyle bu engelin koyulduğu tahmin edilebilir. Kanaldan yayınlanan videolara çocukların yaptığı yorumlar, kanalın içeriklerinin çocukları tüketime özendirdiğini, kimilerinin kıskançlık ve öfke duymalarına sebep olduğunu, kimilerinin ise hayranlık ve özdeşleşme duygularıyla takip ettiklerini, öte yandan, siber zorbalık olarak adlandırılacak yorumlarda bulunanların çoğunlukta olduğuna kanıttır. (Atalay, 2019, s.197) Çocuğun, kendisine yapılan yorumlara kolayca erişim sağlayabileceği ihtimali düşünülürse, yapılan yorumların psikolojisi üzerinde olumsuz bir etkiye sebebiyet verme ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

4. HAK İHLALLERİNE KARŞI BAŞVURULACAK YOLLAR

Velinin; çocuğuna ait görüntü, ses veya video gibi paylaşımlar yapması sonucunda meydana gelecek hak ihlallerine karşı başvurulacak yolları belirlerken ilk olarak, çocuğun kişilik hakkına saldırı söz konusu olduğunda bu saldırının bertaraf edilmesi ve çocuğun ve haklarının korunması için başvuracak kişinin kim olduğunun tespit edilmesi önem taşır. Kişilik hakları, ihlali durumunda herkese karşı ileri sürülebilen ve bizzat sahibi tarafından kullanılan haklardır. Kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda çocuk, ihlale karşı hakkın korunmasını isteme hakkına sahiptir. Ayırt etme gücüne sahip çocuk, sınırlı ehliyetsiz sıfatıyla bizzat hakkını koruma talebini ileri sürebilecektir. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocuklar bakımından ise, çocuğun kişilik hakkını ihlal etmeyen ebeveyn hakkın korunması talebinde bulunabilecektir. Ayrıca çocuğa kayyım atanmış olması halinde bu koruma talebi, ihlali yapan ana babaya karşı, yasal temsilci olan kayyım tarafından da talep edilebilecektir. (İmamoğlu, 2005,s.214) TMK madde 25 'e göre davacıya tanınmış haklar şu şekilde sıralanmıştır; saldırı tehlikesinin önlenmesi mahkemeden talep edilebilir ve sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açılabilir. Saldırının hukuka aykırılığının

tespiti halinde ise maddi ve manevi tazminat talebinde bulunulabilir. Maddi tazminat talebinde bulunulması için şartların gerçekleşmiş olması gerekir. Bu sebeple açılacak maddi tazminat davasında; hukuka aykırı saldırı, maddi zarar, saldırı ile zarar arasında uygun illiyet bağı ve saldırıyı gerçekleştiren failin kusuru şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. (Helvacı, 2017, s.166) USA Today'in 2016 yılında yaptığı bir habere göre Avusturya'da bir genç, ailesine kendi rızası alınmadan Facebook'ta fotoğraflarını paylaştığı için tazminat davası açmıştır. 500'e yakın fotoğrafta, mahrem hallerde görüntülediğinden rahatsız olan genç yüklü miktarda tazminat talep etmektedir. Anne babasının kişilik haklarına saldırı niteliğindeki paylaşımlardan dolayı, insanlar arasında hor görülme ve utanma dolayısıyla depresyona girerek psikolojik rahatsızlıklar yaşayabilir. Manevi zararın meydana geldiği bu gibi hallerde ise yine TMK madde 25 kapsamında manevi tazminat talebinde bulunulabilir. Manevi tazminat talebinde ise Türk Borçlar Kanunu madde 72 zamanaşımı hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla zarar gören zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacaktır. Ancak anne babası tarafından kişilik hakları ihlal edilen çocuğun, koruma ve tazminat talebinde bulunması için ayırt etme gücüne haiz olması ya da temsil yolunu kullanması gerekmektedir. Çocuğun bu şartları yerine getirememesi ve zamanaşımının dolması söz konusu olabileceğinden, TBK madde 153'ten yararlanır. Çocuğun, ana babasının velayeti altında bulunması durumunda alacakları hakkında zamanaşımı işlemeye başlamamaktadır. Bu sayede çocuğun, kişilik haklarına karşı yapılan ihlaller sonucunda yaptırma başvurulabilmesi kolaylaştırılmıştır. Ancak dikkat edilmelidir ki bu istisnaya sadece anne babanın birlikte velayete sahip olduğu durumlarda başvurulabilir, velayet ilişkisinin olmadığı veya anne babadan sadece biri velayete sahip olup ihlali diğer ebeveynin gerçekleştirdiği hallerde TBK madde 72 hükümleri uygulanmaktadır.

TMK'nın velayet hükümleri kapsamında başvurulacak yaptırımlar ise madde 346'da düzenlenmiştir. Çocuğun menfaati ve gelişiminin tehlikeye düşmesi halinde hâkim uygun tedbirleri alabilecektir. Çocuğun menfaati ve gelişimi kavramı son derece geniş yorumlanmalıdır. Bedensel, zihinsel ya da çocuğun maddi ve manevi bütünlüğü değerlendirilmelidir. Tehlikeye düşme ifadesinden anlaşılması gereken ise çocuğun menfaatini olumsuz etkileyecek herhangi bir durumdur. Henüz zarar doğmamış olsa bile bu tehlikenin varlığı, hâkime kademeli olarak bazı yaptırımları uygulama yetkisi vermektedir. (Grassinger, 2009, s.51) Ortaya çıkan tehlikeyi bertaraf etmek ve çocuğun yüksek yararı göz önüne alınarak soruna çareler üretmek ilk olarak anne babaya verilmiştir. Çare bulunamaz ise çocuğun korunması için uygun önlemleri hâkim almalıdır. Çocuğun menfaatini zedeleyecek ortama zemin oluşturan kişilerin anne baba olduğu durumlarda hâkim, anne babanın çare bulmasını beklemeden çocuğun korunması için gerekli önlemleri alır. Somut olayın özelliklerine göre anne babanın uyarılması, rehberlik ve danışmanlık aldırılması, çocuğa yönelik emir ve talimatlar verilmesi, ailenin denetime tabi tutulması, çocuğa eğitim kayyımı atanması, bu kararların uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi için bir kişi veya merciinin görevlendirilmesi olabilir. (Baygın, 2010, s.326) Çocuğun psikolojik ve sosyolojik gelişimine katkı sağlamak amacıyla veli tarafından, aile ortamı içinde yetiştirilmesi öncelik olduğundan hâkimin, çocuğu anne babadan ayırması bazı şartlara bağlanmıştır. TMK madde 347'ye göre çocuğun, anne babadan alınarak bir aile yanına verilmesi veya bir kuruma yerleştirilmesi için zihinsel ve bedensel gelişimi tehlikede bulunmalı veya manen terkedilmiş olmalıdır. Çocuğun menfaatinin, kural olarak, ebeveynleri ile birlikte yaşamak olduğu kabul edildiğinden bu yaptırımlara, diğer yaptırımların sonuçsuz kalması halinde son aşamada başvurulacaktır. Zaten kanun sistematığının kademeli yaptırımlar öngörmesinin arkasında yatan neden de budur. Buna rağmen durumun ciddiyetine göre hâkim, madde 347'ye dayanarak çocuğun başka bir ailenin yanına veya bir kuruma yerleştirilmesine karar verebileceği gibi madde 348'e göre de velayetin kaldırılmasına hükmedebilecektir. (Gültekin, 2018, s.131) TMK'ya ek olarak, velisi tarafından kişilik hakları zedelenen; güvenliği ve gelişimi

risk altında olan çocuklar, Çocuk Koruma Kanunu'na göre "korunma ihtiyacı olan çocuk"tur. Bu kapsamda çocuğun zihinsel ve sosyal gelişimine destek olmak ve tehlikeleri önlemek amacıyla aynı kanunun beşinci maddesinde düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirlerden yararlanılacaktır. Bu tedbirler danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma şeklinde gruplandırılmıştır. Alınan tedbirlerin yeterli olmaması halinde ise madde 5'te düzenlenen acil koruma kararı alınması söz konusu olup; Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alınmalıdır. Acil koruma kararı en fazla 30 gün ile sınırlıdır ve hâkim, çocuğun ailesine teslim edilip edilmeyeceğine veya başka bir tedbire karar verir. Alınacak koruyucu tedbirlerin tümünde çocuğun menfaati ve tehlikenin boyutu dikkate alınarak karar verilmelidir.

Bir diğer durum ise çocuğun velayet değil, vesayet altında olmasıdır. Bu halde ise TMK madde 403 gündeme gelecektir. Vasi, çocuğun kişilik ve mal varlığını korumakla yükümlüdür. Dolayısıyla çocuğun kişilik haklarının, sosyal medyada yapılan paylaşımlarla ihlal edilmesi halinde anne babanın koruma görevini vasi yerine getirecektir. Madde 483 'te düzenlenen, vasinin görevini savaştırmaması ya da kötüye kullanması hallerinde ise vasinin görevine son verilecektir. Çocuğun kişilik hakkını ihlal eden kişi vasi ise, velayet hakkına sahip anne babanın ihlalinde başvurulacak taleplerin aynısı uygulanacaktır.

Anne babanın, sosyal medya paylaşımları aracılığıyla çocuğu üzerinden gelir elde etmesi söz konusu ise yani çocuğun katıldığı faaliyetlerden elde edemediği kazancı ana babası elde etmişse, TBK madde 530 uyarınca vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanarak geri verilmesi talebi ile dava açılabilir. Burada mağdurun yani küçüğün elde edemeyeceği bir kazanç söz konusu olması gerekir. Eğer küçüğün elde edebileceği bir kazanç söz konusu ise bu talebini maddi tazminat kapsamında talep edebilir. Çocuğun fotoğrafı veya videosunu sosyal medyada paylaşan ve kazanç elde eden anne babadan, kazancın iadesi talep edilebilir. Bunun için anne babanın kusurlu olması gerekmemektedir. Vekâletsiz iş görme hallerinde zamanasımı bakımından TBK madde 72 söz konusu olsa da maddi ve manevi tazminat hallerinde olduğu gibi TBK madde 153'ten yararlanır.

Son olarak ise, unutulma hakkının kullanılması gündeme gelecektir. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru üzerine vermiş olduğu bir kararında "Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve ödevleri" başlıklı 5. maddesi çerçevesinde devletin bir görevinin "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak" olduğunu, bu çerçevede Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilen "kişinin şeref ve itibarının korunması hakkı"nın ve özellikle Anayasa'nın 20. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen kişisel verilerin korunması hakkı kapsamındaki kişisel verilerin silinmesini talep hakkının, unutulma hakkını da kapsadığından söz etmiştir." Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması hakkının görünümülerinden biridir. Unutulma hakkı gereği kişiler, dijital geçmişte internette yer alan rahatsız edici içerikleri ve üzerinde hak sahibi oldukları kişisel verilerini silme ve daha fazla yayılmasını önleme hakkına sahip olabilmelidirler. Ayrıca unutulma hakkı, hem kişinin kendi rızasıyla verdikleri bilgileri hem de kendilerinden habersiz üçüncü kişiler tarafından oluşturulan, işlenen ve yayılan içerikleri kapsar. Unutulma hakkını talep etme yetkisi yalnızca söz konusu veriler üzerinde hak sahibi olan kişide olup, hakkı başkasının kullanmayı talep etme yetkisi bulunmamaktadır. (Ahi, 2014, s.y.) Yargıtay'ın bir kararında ise kişinin, üstün bir kamu yararı söz konusu olmadığı sürece, dijital hafızada yer edinen ve başkasının bilmesini istemediği kişisel verilerinin silinmesini ve yayılmasını isteme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir. Çocuğun utanmasına, psikolojik baskı hissetmesine ya da hor görülüp sosyal çevresinden dışlanmasına sebep olabilecek paylaşımlar söz konusu olduğunda şüphesiz ki unutulma hakkı devreye girmektedir. Ebeveynleri tarafından çocuk adına, sosyal medyada oluşturulan dijital kimliğin varlığını ve daha fazla kişi tarafından erişilmesini engellemek isteyen çocuk, unutulma hakkını talep etme yetkisine sahiptir. Belirtildiği üzere bu talep hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak niteliği taşıdığından veriler üzerinde hak sahibi olan kişidedir.

5. SONUÇ

Çocuğun ruhsal, fiziksel, sosyal ve ahlaki gelişimini doğru tamamlaması; kendi hayatı hakkında doğru kararlar alabilen, zihinsel olgunluğa erişmiş ve sosyal ilişkiler kurarak toplumun bir parçası haline gelebilen sağlıklı bir birey olması bakımından son derece önemlidir. Velinin, çocuğun gelecekteki hayatını düşünerek uzun vadede olumlu sonuçlar doğuracak kararlar vermesi gerekmektedir. Çocuğun menfaati her daim korunmaya ve geliştirilmeye çalışılsa da kimi zaman ebeveynleri, yakınları, doktor veya öğretmeni tarafından göz ardı edilerek, çocuk için dezavantaj teşkil eden durumların doğmasına sebep olabilmektedir. Bu çalışmada; sosyal medyada, çocuğun menfaatini zedeleyecek nitelikte paylaşımların yapılması ve çocuk aracılığıyla kazanç elde edilmesi konusu anne baba özelinde incelenmeye çalışılmıştır. Yapılan her paylaşımın hak ihlaline neden olacağı varsayımı hakkaniyete uygun düşmemekte ve anne babanın velayet ilişkisinden doğan hak ve yükümlülükleri yerine getirmesini engelleme riski taşımaktadır. Bu nedenle her somut olay için ayrı bir inceleme yapılması gerektiği unutulmamalıdır. Çocuğun yüksek yararının korunması öncelik olmakla birlikte, velayet hakkı ile dengede tutulması isabetli olacaktır. Veli çocuğa ait görüntü, ses ya da video içeren paylaşımları yapmadan önce içeriğin aslında neye hizmet ettiğini, paylaşımın gerekli olup olmadığını sorgulamak ya da sosyal medya hesabının gizlilik ayarlarının kontrol etmesi gibi kişisel filtreleme yöntemleri kullanarak hak ihlallerini önleyici bazı tedbirler almalıdır.

Velayet hakkı ve çocuğun görüntüsünün sosyal medyada paylaşılması ile ortaya çıkabilecek hukuki sorunlar hakkında henüz bir düzenleme söz konusu olmasa da anne baba tarafından atılacak adımlar sayesinde olası ihlallerin önüne geçilebilir. Ortaya çıkabilecek hukuki sorunların çözümünde AİHS ve BMÇHS başta olmak üzere uluslararası kaynaklardan; Anayasa, TMK ve ilgili diğer ulusal hukuk düzenlemelerinden yararlanılabilir de kimi zaman toplumun geçirdiği hızlı değişimleri takip etmek mümkün olmadığından hukuki tartışmalar yaşanabilmektedir. İnternet ve sosyal medya kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek muhtemel ve çoğu zaman öngörülemez ihtilafların çözümünde uluslararası ve ulusal hukuk metinlerinin yeterli gelmemesi halinde ise yeni hukuk düzenlemelerine ihtiyaç duyulması kaçınılmaz olacaktır. Ebeveyn özelinde sosyal medya kullanımı üzerine değerlendirmeler içeren bu makale, olası hukuki sorunlar ve çözüm yolları, ilgili hukuk metinleri başta olmak üzere haberler ve sosyal, psikolojik ve pedagojik tespitler içeren araştırmalar kullanılarak; özellikle gelecekte ortaya çıkabilecek muhtemel ihtilafların altını çizilemek amacıyla kaleme alınmıştır.

KAYNAKÇA

Ahi, Ş.(2014). Erişim Tarihi: 15 Eylül 2019. <https://ahi.av.tr/unutulma-hakki-the-right-to-be-forgotten/>

Aslan, A. ve Ünlü, D. (2016). “Instagram fenomenleri ve reklam ilişkisi: Instagram fenomenlerinin gözünden bir değerlendirme”, *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 43-65.

Atalay, G. E. (2019). “Sosyal Medya ve Çocuk:“Babishko Family Fun TV” İsimli Youtube Kanalının Eleştirel Bir Analizi.” *Erciyes İletişim Dergisi*, (1), 179-202.

Avcı, F. (2006). *Ceza Yargılamasında Özel Hayatın Gizliliği Hak Ve Hürriyetinin Hukuka Aykırı Olarak Elde Edilen Deliller Nedeniyle İhlali*. (yayımlanmamış yüksek lisans tezi.), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı: Konya.

Avşar, Z. ve Ögütoğulları E., (2012), “Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği İle Mücadele Stratejileri”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(2): 9-40.

Bartholomew, MK., Schoppe-Sullivan, SJ., Glassman M., Kamp Dush CM., Sullivan J.M., “New Parents’ Facebook Use At The Transition To Parenthood.” *Family Relations* 61(3): 455–69.

Baygın, C. (2010). *Soybağı Hukuku*. İstanbul: Oniki Levha.

Clark, SJ., Kauffman, AD., Singer, DC., Matos-Moreno, A. ve Davis, MM. (2015). “Parents on Social Media: Likes and Dislikes of Sharenting.” *C.S. Mott Children’s Hospital National Poll Children’s Health, University of Michigan. Cilt 23, Sayı 2*.

Collins Dictionary. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting>

Çöpür, M., Üneri, Ö. S., Aydın, E., Bahali, M. K., Tanidir, C., Günes, H., & Erdogan, A. (2012). “İstanbul İli Örneğinde Çocuk Ve Ergen Cinsel İstismarlarının Karakteristik Özellikleri/Characteristic Features Of Sexually Abused Children And Adolescents in Istanbul Sample.” *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(1), 46-51.

Dural, M. ve Öğüz, T. (2017). *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*. Filiz Kitabevi:İstanbul.

Fuchs, C. (2010). “Labour in Informational Capitalism” *The Information Society* 26 (3): 176-196.

Grassinger, G.(2009). *Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*. Legal Kitabevi:İstanbul.

Grassinger, G. E. (2009). *Türk Medeni Kanunu’nda Yer Alan Velayet Hükümleri Kapsamında Küçüğün Kişi Varlığının Korunması İçin Alınacak Tedbirler*. İstanbul: Oniki Levha.

Görgeç, B.(2011). *Türk Medeni Kanunu’nda Velayet Hükümleri Ve Özellikle Çocuğun Korunması*. (yüksek lisans tezi.), Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Grossman, W. (2015). *Online ‘Baby Role-Playing’: Between Casual Fantasy And Real-Life Obsession*

Parenting For A Digital Future. Erişim Tarihi: 3 Kasım 2019.

<https://blogs.lse.ac.uk/parenting4digitalfuture/2015/10/14/online-baby-role-playing-between-casual-fantasy-and-real-life-obsession/>

Gültekin, E. (2018). “Çocuğun Kişilik Hakkının Ana-Baba Tarafından Sosyal Medya Aracılığıyla İhlalinin Hukuki Görünümü.” *Çocuk Ve Medeniyet Dergisi*, 3(5). 103-146.

Gürpınar, D. (2017). “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk.” *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017*, 679-694.

Habertürk Gazetesi (2018). Erişim Tarihi: 3 Ekim 2019.

<https://www.haberturk.com/italyada-cocugun-fotografini-paylasan-anneye-ceza-1788741>

Helvacı, S.(2017). *Gerçek Kişiler*. İstanbul: Vedat Yayıncılık.

Hizmetler, T. B. S., Kurumu, Ç. E. ve Unicef. (2010). *Türkiye’de Çocuk İstismarı Ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Özet Raporu*. <http://Panel.Unicef.Org.Tr/Vera/App/Var/Files/C/O/Cocuk-Istismari-Raporu-Tr.Pdf>, 18-35.

Hürriyet Gazetesi (2017). Erişim Tarihi: 7 Eylül 2019. <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/efecanlari-koruma-kurulu-somurulmelerine-izin-verilmeyecek-40571181>

İmamoğlu, S. H. (2004). "Yeni Medeni Kanundaki Düzenleme Ve Velayete Hakim İlkeler Çerçevesinde Tedip Hakkının Değerlendirilmesi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(1), 165-190.

İmamoğlu, S. H. (2005). "Çocuğun Kişiliğinin Ana Babaya Karşı Korunması." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54 (2), 183-218.

Kayak, S. (2018). "Roma Hukukunda Aile Kurumu." *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 8.2: 249-302.

Kılıçoğlu, M. A. (2008). *Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, Turhan Kitabevi: Ankara.

Korkmaz, A.(2014). "İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16, 99-103.

Kutlu, Ö., ve Kahraman, S. (2017)." Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi," *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(4). 46-60.

May, A. (2016), *18-year-old sues parents for posting baby pictures on Facebook*. USA Today, Erişim: 04 Kasım 2019, <https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2016/09/16/18-year-old-sues-parents-posting-baby-pictures-facebook/90479402>

Otero, P.(2017). "Sharenting Should Children’s Livesbe Disclosed On Social Media?" *Arch Argent Pediatr*. P.115(5):412-413.

Parsa, A.F. ve Akmeşe, Z. (2019). "Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği *Kadem Kadın Aratırmaları Dergisi*, Vol. 5, No. 1. 163-191.

Readhead, H. (2016, 9 Ağustos). "Parents who force vegan diets on their kids face jail time under new Italian law." Erişim tarihi: 9 Eylül 2019, <https://metro.co.uk/2016/08/09/parents-who-force-vegan-diets-on-their-kids-face-jail-time-under-new-italian-law-6056757/>

Seçkin, R. (2005). *Çocuk ihmal ve istismarı (20.10.2018)*
Erişim: http://halksagligi.uludag.edu.tr/Seminerler/cocuk_ihmal_ve_istismari.pdf.

Serozan, R. (2005). *Çocuk Hukuku*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.

Yazıcı, T., Özel, M. (2017). "Educational and interactive dimension of motherhood on social media: A search on instagram." *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1715-1730.

Yüksel, S. R. (2016). *Velayet Hakkının Anayasal Sınırları*. İstanbul: Legal.

We are Social ve Hootsuite, (2019). "Digital Report", Erişim tarihi: 4 Ekim 2019
<https://p.widencdn.net/kqy7ii/Digital2019-Reort-en>

Witt, K. (1977). New York Times Haberi. Erişim Tarihi: 15 Eylül 2019.
<https://www.nytimes.com/1997/01/12/weekinreview/never-too-young-to-beperfect.html?ref=collection%2Ftime%2FRamsey%2C%20JonBenet>